

Transkribering av podcasten Prata rasism

Avsnitt 5 med historikern Lena Berggren om rasism då och nu

Läsanvisningar

(01,01)	exempel på position i ljudfil vid ett eller flera ohörbara ord
PAUS	längre paus
...	ej avslutad mening

Inledning

Forum för levande historia presenterar "Prata rasism".

" ... that one day, this nation will rise up and live out the true meaning of its creed"

Vad är rasism och varför finns det? Och vad kan göras åt det?

" ... that all men are created equal... (applåder)"

Stora frågor som kan ge lite olika svar beroende på från vilket perspektiv man tittar.

-

Speaker:	I den här podserien träffar jag forskare från olika discipliner för att fråga dem om vad just de ser.
Okänd röst:	Vi drabbas av någon slags moralisk panik så här "Jag har nazister på skolan. Vad ska vi göra? Vi måste göra någonting!"
Okänd röst:	Och det blev systematiserat, vetenskapliggjort och ansågs som en sanning av en hel värld.
Okänd röst:	Jag tror inte att vi kan tänka som historielärare så här: "Att jag ska undervisa om historia för att hindra eleverna från att bli rasister.
Okänd röst:	Jag har ett projekt som heter Fördomsfullhet och fri vilja. Och då frågar folk mig så här "Finns det fri vilja?" Då säger jag "Lycka till!" I alla fall vad det gäller fördomsfullhet.
Okänd röst:	Då blir det som att alla blir rasister.
Okänd röst:	Ja, men som jag använder begreppet rasism så är det någonting strukturellt.

-
- Speaker: Nu ska vi prata om ett idéhistoriskt perspektiv.
- Lena Berggren: Ja, det kanske...
- Speaker: Lena Berggren är forskare på Umeå universitet.
- Lena Berggren: Jag har ägnat de senaste 20 åren ungefär åt forskning om svensk antisemitism, rasism, fascism, ultranationalism och sådana saker.
- Amanda Glans: Hur kommer det sig att du forskar om det här?
- Lena Berggren: Jag har väl haft ända sen gymnasiet någon sådan här fascination för människans mörkare sidor. Vad människor är kapabla att göra på olika sätt. Så det är väl där någonstans jag har liksom den drivkraften. På något mer existensiellt eller personligt plan.
- Speaker: Idéhistoria handlar om idéers framväxt och förändring. Ofta från antiken till våra dagar. Och fokus ligger ofta på det västerländska tänkandet.
- Lena Berggren: Hur folk tänker är ju det som styr i väldigt stor utsträckning vad folk gör. Och varför de tycker att det är rätt att göra som de gör.
- Speaker: Lena Berggren fokuserar på hur ideologier ser ut.
- Lena Berggren: Jag är intresserad av, och har alltid varit intresserad av, det är ju att försöka begripa hur folk tänker. Att ta mig in i huvudet på folk. Det är det som är min drivkraft.
- Speaker: Men vi ska börja i ett bredare perspektiv och prata om rasismens historia.
- Lena Berggren: Vissa forskare menar ju att du kan se det under antik tid, i det antika Grekland. I hur man skiljer mellan greker och barbarer. Alltså, människor som bor i nuvarande Turkiet. Och man skiljer på infödda greker och inflyttade inom i de grekiska stadsstaterna. Där pratar man om de här inflyttade som de metoiker som inte har samma rättigheter i staten som infödda atenare.
- Speaker: Lena Berggren säger att på medeltiden så var Europa ganska homogent vad gäller befolkningssammansättning. Och med vissa undantag så var det främst en grupp människor som sågs som främmande.
- Lena Berggren: I stort sett den enda främmande grupp som finns i Europa, så är det ju judarna. Där har det funnits en uppdelning mellan liksom kristna och judar, där kristna är bättre och judar är sämre. Och judarnas rättigheter har inskränkts och de har diskriminerats på en massa olika sätt.
- Speaker: Kategoriserandet av människor i olika grupper eskalerar när Europa börjar upptäcka världen.
- Lena Berggren: Columbus resa till Amerika väcker ju mycket frågor om liksom den befolkning som man stöter på, "Vad är det här? Är det människor över huvud taget?" Och

det här är en viktig diskussion i början på 1500-talet, "Är de här att betrakta som människor eller som djur?" Om de är människor så ska de frälsas till kristendomen. Så det är en viktig fråga om huruvida man ska skicka missionärer eller inte.

Speaker: Heliga skrifter kan bära spår av rasism. Bland annat till exempel bibeln.

Lena Berggren: Om det är så att människan är skapad i en skapelse. I vetenskapligt språkbruk så brukar det kallas för monogenesteori, alltså gemensamt ursprung, eller ett ursprung. Och de som företräder den teorin, de menar att alla människor är skapade i (guds 0,04,24) avbild. Och därigenom så blir alla människor på något sätt lika mycket värda. Men det finns en annan teori som kallas polygenes, där man då pratar om att det finns olika ursprung. Alltså, gud har skapat människan i flera omgångar. Och de människor då som är skapade i en annan omgång än de kristna, de är då på något sätt av gud bestämt att de ska vara annorlunda. Och då har man också liksom en kristen grund för att börja hierarkisera människor och säga att de kristna, de är den första skapelsen. Sen finns det andra människor som liksom är andra eller tredje skapelsen. Och då är de annorlunda. Då är de närmare djuren. Och det här är ju samma typ av liksom hierarkisering och ordning som sen skrivs om i biologiska termer. Det är som samma sak att de vita kristna är överlägsna svara människor, eller asiater eller de amerikanska indianstammarna.

Speaker: Det växer fram en värdig hierarki, konstruerad i en kristen kontext.

Lena Berggren: Det finns ju också biblisk sanktion i Första Mosebok i berättelsen om Noa och hans tre söner Sem, Ham och Jafet. Berättelsen går ut på att Noa super sig full och slocknar helt enkelt.

(sången gubben noa)

Han smäller av, han är naken. Och då finns det liksom ett påbud om att det är en synd att betrakta sin faders blygd. Alltså, man ska inte se sin pappa naken helt enkelt. Och Ham då, en av Noas söner, han råkar ju få se farsan Noa ligga där, asfull på sängen. Och så berättar han om det för sina bröder, som då tar en mantel och så backar de in och så slänger de manteln över Noa för att rädda hans heder. Och sen berättar de för Noa när han vaknar till liv igen, om att Ham har liksom sett honom naken. Och då utbringar Noa en förbannelse över Ham och hans son Caanan och deras efterföljande, att de då ska för evigt vara trälarna åt sina bröder. Och den här berättelsen den utvecklas sen till att liksom Ham och Caanans, den blodslinjen så att säga, det blir de svarta. Och så laddas den på med att den svarta hudfärgen också är en markör för synden som har begåtts av de hamitiska folkens anfader.

Speaker: Det här bibelcitatet plockades upp för att stödja en rasistisk praktik.

Lena Berggren: Bibelcitatet om liksom att Caanans söner ska vara trälarna, den används i den amerikanska södern till exempel som en kristen och biblisk legitimering för rasförtrycket där. Även under 1900-talet. Så alltså även efter att det biologiska synsättet har börjat växa fram, så finns det liksom kvar de här lagren av ras-hierarkiseringar som liksom är av äldre datum.

- Speaker: Under 1700-talet och upplysningstiden kom franska revolutionen och demokratins framväxt. Men det innebar också en framväxt av en
- Lena Berggren: Och det är ju också under 1700-talet som vi får det här systematiska ordnandet av hela världen egentligen. Och där är ju till exempel den svenska naturforskaren Carl von Linné viktig. Han ordnade ju upp djur och växter och så. Men han ordnade också upp människan. Han pratar liksom om olika mänskliga typer och han karaktäriserade dem på olika sätt. Att den vita, eller den kaukasiska människan är då överlägsen de andra raserna. Den negroida rasen och den mongoliska rasen.
- Okänd röst: In 1922, in the small country of Sweden, the world's first government institute of race biology is established.
- Speaker: Och så växte rasbiologin fram. En pseudovetenskap som försökte dela in mänskligheten i olika raser.
- Okänd röst: The institute of race biology in Uppsala, under its founder Herman Lundborg, is the centre of Swedish race research.
- Lena Berggren: När man börjar mäta människor. När man liksom gör de här skall-index-beräkningarna på långskallar och kortsallar. Och mäter liksom längd och man kategoriserar liksom hårfärg och ögonfärg och hudfärg och hårkvalitet och såna här saker. Det är bara egentligen ett sätt att liksom ytterligare systematisera en differentiering av människor som redan har funnits, och som liksom skapas i då en egentligen kristen kontext. Och det används för att legitimera ett rasförtryck som redan finns.
- Speaker: I dag har vi ofta en bild av att rasismen började med så kallad biologisk rasism. Och senare blev till kulturrasism där rasbegreppet ersatts med påståenden om att människor är olika för att vi tillhör olika kulturer. Men stämmer det? Börjar rasismen med biologism?
- Lena Berggren: Om man tittar på rasismen som praktik, så är biologismen bara ett sätt att bekräfta ett system som redan fanns. Man ger det mera tyngd. Jag menar när slavhandeln kommer igång på 1500-1600-talen och eskalerade under 1700-talet, då finns inte den här biologiska rasismen. Alltså, biologin som en legitimeringsgrund, men rasismen finns där. Sättet att se på svarta människor och legitimera slaveri, den finns där redan. Föreställningen om att rasismen skulle handla om biologi, den är historiskt felaktig. Utan den här perioden då när biologi blir viktig, den är en parentes.
- Speaker: Hur ser den historiska bakgrunden till rasism och antisemitism ut i Sverige då?

Lena Berggren: Ja, det korta svaret på den frågan är, att det vet vi inte. Det behövs jättemycket mer forskning om antisemitism och rasism i Sverige historiskt sett. Vi vet alldeles för lite.

Amanda Glans: Vad vet vi då?

Lena Berggren: Ja, det vi vet är att det förekommer. Det finns liksom rasism och antisemitism i Sverige. Jag har väl någon sådan där, det är ingenting jag kan belägga, men jag såg tendenser i min, när jag jobbade med min avhandling om propagandistisk antisemitism och liksom i marginalerna till den ultranationalistiska politiska positionen, att det verkar lite grann som att den starka rasbiologin i Sverige är någon slags inkörsport i antisemitism. Att den spelar väldigt stor roll. Men vi vet väldigt lite om hur rasismen ser ut i Sverige och hur antisemitismen ser ut i Sverige innan 1900-talet. Så det är väldigt mycket forskning kvar som skulle behöva göras.

Speaker: När Lena Berggren började med sin avhandling så blev hon förvånad. Det fanns mycket mindre forskning om antisemitismens historia i Sverige än hon hade trott.

Lena Berggren: Jag har ju också stött på det att folk liksom "Men vad ska du hålla på med det där för? Det är ju liksom bara virrpannor och idioter liksom. Det är väl inte intressant? Det är väl dessutom ganska osvenskt?" Det finns en föreställning om att det är något som har lånats in från Tyskland. "Det är ingen idé, det här är ingen del av den svenska traditionen." Alltså, de tankegångarna, de fångar också någon slags Sverigebild. Alltså, en föreställning om vad som är svenskt. Det finns det ju också forskning på liksom, hur Sverige bilden har konstruerats under efterkrigstiden. (Om 0,12,57) Sverige blir den här moraliska stormakten, med stort flyktingmottagande, stort internationellt engagemang. Sverige blir liksom värnaren om mänskliga rättigheter och såna där saker. Och i den bilden så stämmer det inte riktigt, om vi då skulle prata om en inhemsk tradition av rasism och antisemitism och fascism och sådana här saker. Då gärna liksom "Nej, men det behöver vi inte titta på".

Amanda Glans: (0,13,31)

Lena Berggren: Ja, i dag är det som en ganska... Ja, men det är väl ett vanligt Stockholmskvarter. Man kan inte se på huset vad som har varit här.

Speaker: Lena Berggren ville som sagt studera ideologierna och ta sig in i huvudet på folk. Och det är därför vi står där vi står nu, på trottoaren utanför Odengatan 42 i Stockholm.

Lena Berggren: Och det sitter ju naturligtvis inga plaketter på fasaden heller, att här låg (0,14,02)-salen. För det är ju inte precis någonting man kan vara stolt över, den som äger huset i dag.

Speaker: Hon har bland annat studerat Samfundet Manheim, en ultranationalistisk grupp i Sverige under mellankrigstiden som var viktig för de här idéernas framväxt och förankring.

- Lena Berggren: Och Samfundet Manheim då, där uttrycktes antisemitismen väldigt tydligt.
- Speaker: Ultrationalism kan beskrivas som en extrem hängivenhet, eller försvarande av en nations intressen. Oberoende på hur det påverkar andra nationer eller etniska minoritetsgrupper.
- Lena Berggren: Man avvisar naturrätten att alla människor är lika mycket värda och att man driver en långtgående nationalism. Och man är skeptisk mot demokrati. Inte nödvändigtvis helt avvisande så här kraftfullt antidemokratiskt, men man är skeptisk mot demokrati. Men någon form av begränsning av rösträtten till exempel. Ur modernt svenskt perspektiv så kan det innebära till exempel att man menar att invandrade personer ska över huvud taget inte ha rösträtt i riksdagsvalet, utan bara infödda svenskar.
- Speaker: Genom att studera det extrema tror hon sig kunna få viktiga kunskaper om det mer generella.
- Lena Berggren: Mycket av den mera omedvetna rasismen följer ändå lite samma logiker som den mer artikulera. Ser man på antisemitismen till exempel så kan man se hur även mer oreflekterad antisemitism har det här konspirationsteoretiska draget som hos propagandistiska antisemiter är väldigt tydligt. Stereotyper som är formulerade på ett medvetet plan en gång i historien och som sedan har sjunkit ner och blivit arketyper. De tas ju över också av det mer oreflekterade.
- Speaker: Lena Berggrens avhandling om ultrationalistiska grupper i Sverige blev till en bok, Blodets renhet. Hon minns en särskild händelse som påverkade hennes drivkrafter att forska vidare.
- Lena Berggren: Jag tror att jag hade disputerat och skrivit färdigt min avhandling.
- Då var jag i Oxford i Storbritannien och gjorde en postdoc, som det heter. Och så var jag på ett seminarium, det var en amerikansk filosof som var och pratade. Och han pratade så väldigt mycket om förintelsens incomprehensibility på engelska, alltså obegriplighet. Att förintelsen skulle vara liksom obegriplig. Och det var något i det där seminariet som skavde i mig. Det var någonting som gjorde att jag blev arg. Jag förstod inte riktigt vad det var för någonting. Sen när jag gick därifrån, från det där seminariet, var jag ganska arg. Jag liksom stampade ner för Woodstock Road. Då fick jag en insikt, som var ganska stark, om att vi kan inte betrakta förintelsen som obegriplig. Den var inte obegriplig. Den utfördes av människor och mänskliga handlingar går att förstå och begripliggöra, även om man inte urskuldar den. Och jag har väl haft sedan dess en ganska stark drivkraft i att tänka att "Det är väl min förbannade skyldighet som forskare gentemot den tyska raspolitikens alla offer". Inte bara då de judiska offren i förintelsen, utan även andra offer, att försöka begripa hur i hela friden det här kunde hända. Vi har en skyldighet mot de som faller offer för nationalistisk eller rasistiskt våld att försöka begripa hur i hela friden det kunde hända. Och att göra det vi kan för att förhindra att det händer igen. Sen ska vi inte inbilla oss att vi liksom kan, tyvärr, att vi kan liksom utplåna den här typen av våld.
- Speaker: Som historiker får hon ofta frågan "Kan man lära sig av historien?"

- Lena Berggren: Då brukar vi säga "Ja, men väldigt lite". Men en del historiska lärdomar kan man ju ändå dra. Kan man begripa hur antisemitismen fungerar historiskt så har man ganska bra ledtrådar till hur den funkar i dag. Därmed inte sagt att man kan... ja, men då kan det bli att "händer det här så kommer det här att hända". För så funkar inte historien, den är inte lagbunden liksom. Och det är inte framtiden heller.
- Speaker: Att forska om rasism ur ett historiskt perspektiv ger en viss typ av glasögon. Vissa saker framträder tydligare. Annat blir svårare att få syn på.
- Lena Berggren: Jag gör ju inte några stora undersökningar av hur vanligt förekommande är rasismen i dag? Vilka fördomar har folk, och sådant där. Utan mitt perspektiv är ju mera in på enskilda aktörer. Jag genererar inte själv statistik på området så där. Däremot så är jag väldigt tacksam över att andra samhällsvetare gör den typen av forskning som man kan falla tillbaka på.
- Amanda Glans: Genom din forskning, vad är det viktigaste som ger då?
- Lena Berggren: Värdet skulle jag nog säga ändå är att begripliggöra de här idéerna. Visa på hur den här logiken ser ut.
- Amanda Glans: Varför är det viktigt?
- Lena Berggren: Om man inte vet hur det här funkar så är det väldigt, väldigt svårt att motverka. Alltså, om du inte vet hur en rasist tänker utan bara reagerar utifrån någon sådan här ryggmärgsreflex, ur ett moraliskt perspektiv, att du har fel. Då kan du inte diskutera med en sådan här person. Utan det är när du vet hur de här personerna, eller vet, men kan tänka dig lite grann hur de resonerar – det är då du kan ställa de rätta frågorna.
- Amanda Glans: Vilka är de rätta frågorna?
- Lena Berggren: Ja, det kan då handla om att man inte bara fokuserar på rasismen, utan man kan prata om andra frågeställningar också. Man kan vända på perspektiv och peka på att "Det där är inte logiskt därför att...". Men man måste ha klart för sig att väldigt många av de här, av de som dras in i de här miljöerna, de har kunskaper. De har kunskaper om nazismen. De har kunskaper om förintelsen. De vet mycket väl vad som hände. Och då måste man, för att kunna diskutera med en sådan person - dels så krävs det att man har kunskap själv, sen så tror jag att vi måste helt enkelt acceptera att vissa av de här... Vi kommer inte att kunna dra ut alla ur de här miljöerna. Vissa av dem väljer att gå in här, och de stannar där resten av livet. Jag är väl tyvärr där lite, kanske man kan beskriva som lite pessimistisk eventuellt. Vi har en lång, lång, lång tradition historiskt sett av rasistiskt tänkande på olika sätt. Vi har en obruten fascistisk tradition i Sverige sen 20-talet. Det är ju liksom lite naivt att tro att vi ska kunna hitta enkla sätt att bli av med det här. Vi har det ibland oss. Och ibland kan jag tänka att vi skulle kunna komma längre om vi faktiskt kan acceptera det. Det här kommer att finnas men vi kan göra saker för att minimera det. Vi kommer inte att bli av med det, men vi kan minimera det. Och ett sätt där är ju kunskap hos de som möter de idéerna, så att man inte blir livrädd. Jag har själv en del exempel. Alltså, personer jag känner som har en bakgrund i de här miljöerna. När de identifieras med sina idéer med skolan till exempel, att "De där

nazisterna”, och så driver det dem bara längre in i de här miljöerna. När man gör sådana här grejer som i skolan till exempel när man upptäcker att man har ett gäng på skolan som artikulerar rasideologiska idéer om någon (0,21,56) och så ska man göra liksom, man ska ta krafttag. Och så bjuder man in en förintelseöverlevare som ska hålla föredrag i aulan och så sätter man de här grabbarna längst fram. Då kan man slå sig i backen på att då blir de ännu mera övertygade om att ”Det är nog nazist jag är”.

Amanda Glans:

Varför då?

Lena Berggren:

Därför att de skiljs ut. Och de blir sina idéer. Och de tas liksom inte... det finns en slags moralisk panik. En besudlingskräck någonstans att ta i de individer som uttrycker de här åsikterna. För det är där någonstans, att vi drabbas av någon slags moralisk panik att ”Vi har nazister på skolan. Vad ska vi göra? Vi måste göra någonting?” Ja, det man kanske ska göra är kanske att prata med dem, respektfullt. ”Jaha, hur tänkte du då? Det kan vara, hur tänkte du då? Kan du utveckla? Jag förstår inte. Hur tänker du?” Att tvinga folk att verkligen stå för det de då artikulerar.

Amanda Glans:

Men är inte det också att identifiera dem mer genom sina åsikter? Det som du nyss sa att man inte skulle göra.

Lena Berggren:

Jag tycker nog ändå liksom att det handlar om att visa respekt för individen. Vi är nog också ganska måna om att liksom frikänna oss själva ifrån alla typer av fördomar och diskrimineringstendenser och sådant där. Men jag kan tänka mig också att det behövs ganska mycket självreflektion också. I den antirasistiska diskursen eller diskussionen i dag så möter jag, jag ser rätt mycket självgodhet som jag tycker är problematisk ur ett demokratiskt perspektiv. Man kan se kommentarer i flöden på sociala medier om att ”De där djävlarerna, ge dem vad de tål”, och ”De är bara bruna löss”, eller sådana där saker. Och man använder ju då antidemokratiska metoder själv. Demokrati är inte enkelt. Det är ganska svårt. Det är tidskrävande och det är knöligt och det är jobbigt. Och det innebär att man måste stöta och blöta idéer och tankar, och inte bara kategoriskt ta avstånd.

Amanda Glans:

Vad är det då som gör att människor dras till de här idéerna?

Lena Berggren:

Det finns inte heller där någon enkel förklaring. Den här ganska vanliga att det rör sig om marginaliserade unga män på landsbygden utan jobb. Den stämmer inte.

Amanda Glans:

Hur är det då?

Lena Berggren:

Det är liksom inte ett ungdomsproblem, utan det är ett politiskt problem. Det handlar om människor som i mycket, mycket större utsträckning än vad vi vill tro, väljer det här. De är inte utbildade. De är inte marginaliserade. Det finns inga enkla... I vissa fall, naturligtvis, så finns det socioekonomiska förklaringar som funkar. Men vi måste också lära oss att begripa att en del människor, ganska många människor, väljer det här. En del av dem dras in i de här rörelserna för att de är intresserade av att slåss. En del dras in i de här rörelserna därför att de behöver, de vill ha och vill hitta någon slags mening i tillvaron. Man vill hitta ett socialt sammanhang och sådant där. Andra väljer de

här miljöerna därför att de tror att "Så här ser världen ut och så här blir den bättre, det här är min politiska hållning". Så det är lika svårt att hitta en kardinalförklaring till varför folk hamnar i den rasideologiska miljön som att förklara varför folk blir socialdemokrater. Det är samma sak där, att det är väldigt många olika skäl. Det är ett ganska komplext problem som vi många gånger vill göra mycket mindre än vad det är. Och så vill vi marginalisera det och säga liksom att "Nej, men det är speciella grupper som är lite utanför och lite annorlunda oss andra. Det är de som håller på med det här". Medan det i realiteten är så att det här finns mitt ibland oss alla.

- Speaker: Lena Berggren tittar med sina historiska glasögon även på nutiden.
- Lena Berggren: Och vi gör liksom samma saker i dag. Vi delar in människor i "vi och dem". Vi är bättre och de är sämre. De är annorlunda. Man kan också se i dag att, om man ser till rasism i stort, tycker jag, någon slags återgång till äldre sätt att resonera.
- Amanda Glans: Hur då?
- Lena Berggren: Jag ser en återkomst till exempel av det man brukar kalla för ett kulturnationalistiskt perspektiv.
- Speaker: Lena Berggren menar att det finns kopplingar mellan det vi i dag kallar "kulturrasism" och tidigare ideologier. Till exempel 1800-talets kulturnationalism och (rasmystik 0,26,30).
- Lena Berggren: Vi går tillbaka till den tyska filosofen Herders idéer om att det finns rassjälar, eller folksjäl, som är medärvd. Som ligger i blodet på något sätt. Och som definierar hur vi förhåller oss till religion och etik och filosofi och som också manifesterar sig genom folkdanser och folkloristik och sägner och myter och sådana där saker. Och att den här folksjälen också då är, den går inte att ändra på, den är det som i dag ibland kallas kulturessentialism. Alltså kultur är inte något man kan ändra, utan det är statiskt och det är medärvt. Den tanken finns hos de här tyska romantikerna.
- Speaker: Och den här kopplingen är aktuell i dag?
- Lena Berggren: Det är den lite grann som liksom kommer tillbaka när man hör Björn Söder prata om att det finns en samisk nation och en judisk nation i Sverige. Det är att de människor som är judar eller samer, de har en speciell folksjäl och en speciell egenskap. Kulturella egenskaper då som är ganska fasta. Sen har man ändå liksom, det kan man se i dag då, att den här kulturessentialistiska eller kulturnationalistiska uppfattningen, den är lite uppluckrad. Man lämnar vissa öppenheter och att man ska kunna byta kulturell identitet eller byta folksjäl. Men egentligen är det ganska statiskt.
- Då kan det vara bra att man kan historia för att kunna se att "Det här är ju gammalt! Det är gamla tankar som kommer tillbaka". Och även kanske få en viss förståelse för vilka konsekvenser som det kan leda till. Alltså, vilka växlar man kan dra på saker och ting.

-

Speaker: Du har hört en del i serien Prata rasism.

Okänd röst: Nej, men oj, det här är lite jobbigt att det är den historieundervisningen jag har givit dem, för att de har liksom ingen bra grund för att möta andra människor.

Speaker: Men där är ju du en av de här vita personerna på kontoret också?

Okänd röst: Absolut.

Speaker: Du hittar fler delar i podserien på Forum för levande historias hemsida www.levandehistoria.se, och jag heter Amanda Glans.